

Könyvtári trendjelentések 8.

IT-SZOLGÁLTATÁSOK

2015–2020

TARTALOM

Bevezetés	1
1. Az egyes távoli elérésű szolgáltatásokat biztosító könyvtári szolgáltatási pontok száma 2020-ban	1
2. Elektronikus katalógussal (OPAC) rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok 2015-2020	2
3. Internethasználat lehetősége a könyvtári szolgáltatási pontokon 2015-2020.....	2
4. Saját, nyilvánosan elérhető digitalizált tartalom, szakmai adatbázis 2015-2020	3
5. Online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszerrel rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok 2015-2020.....	4
6. Használt-e a könyvtár integrált könyvtári rendszert (IKR) 2020-ban?.....	4
7. A használt integrált könyvtári rendszer típusa 2020-ban	5
8. A KSZR-szolgáltatóhelyeken használt integrált könyvtári rendszer (IKR) típusa 2015 és 2020 között.....	6

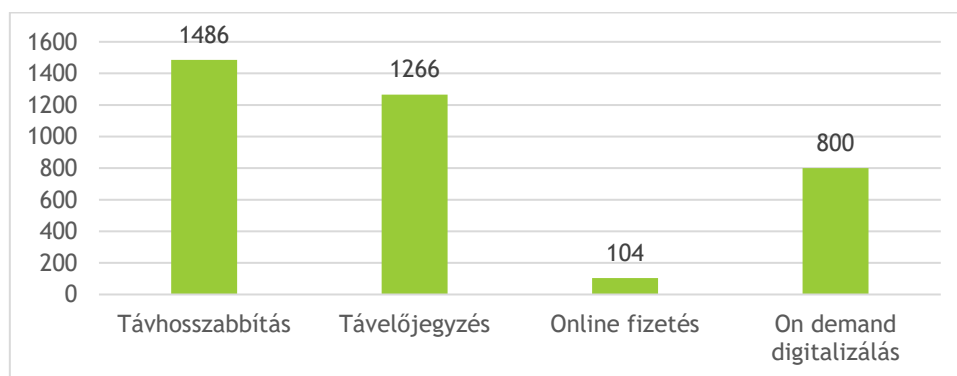
BEVEZETÉS

Az *IT-szolgáltatások* című riportban röviden bemutatjuk a könyvtári szolgáltatási pontok informatikai ellátottságának helyzetét 2015 és 2020 között, illetve az először 2020-ban felmért szolgáltatásokról is beszámolunk.

1. AZ EGYES TÁVOLI ELÉRÉSŰ SZOLGÁLTATÁSOKAT BIZTOSÍTÓ KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOK SZÁMA 2020-BAN

Az 1. ábra a távoli hosszabbítás, a távoli előjegyzés, a távoli (online) fizetés és az igény

szerinti (on demand) digitalizálás szolgáltatást működtető könyvtárak számát szemlélteti. Az egyes oszlopok külön-külön értelmezendők, egy könyvtár többtípusú távoli elérésű szolgáltatást is működtethet. Az on demand digitalizálás során a könyvtárak megrendelésre készítenek digitális kópiát egy analóg dokumentumból, a másik három szolgáltatás a távoli ügyintézését segíti. 2020-ban 1486 könyvtári szolgáltatási ponton volt lehetőség a dokumentumok kölcsönzési idejének távoli meghosszabbítására, 1266 helyen a távoli előjegyzésre, és 104 helyen online fizetést is biztosítanak az olvasók részére. Az igény szerinti (on demand) digitalizálás lehetősége 800 szolgáltatási ponton érhető el.

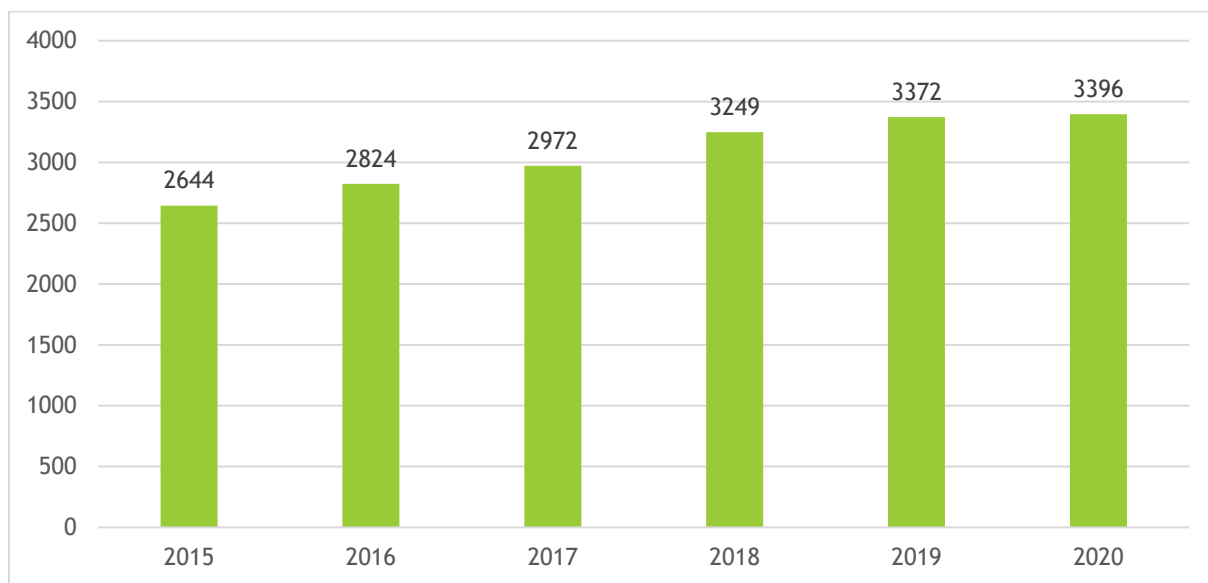

1. ábra. Az egyes távoli elérésű szolgáltatásokat biztosító könyvtári szolgáltatási pontok száma 2020-ban

2. ELEKTRONIKUS KATALÓGUSSAL (OPAC) RENDELKEZŐ KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOK 2015–2020

Ahogy egyre több könyvtári szolgáltatási ponton történik meg a retrospektív katalógus konverziója, úgy válik egyre több helyen elérhetővé az elektronikus katalógus. Már 2015-ben is 2644 könyvtári szolgáltatási pont rendelkezett a dokumentumok visszakeresésére szolgáló informatikai

rendszerrel, ez az érték 2020-ra 3396-ra ugrott. A terjedés üteme az elmúlt három év során lassult, 2015 és 2017 között évente átlagosan 7 százalékkal lett több helyen elérhető OPAC, 2018 és 2019 között már csak 4% volt a bővülés, 2019 és 2020 között pedig nem egészen 1%. Ha a 2020-ban rögzített 3901 adatlapot vesszük összesnek, akkor megállapítható, hogy mindössze az adatlapot beküldők 13%-a nem rendelkezik elektronikus katalógussal (2. ábra).

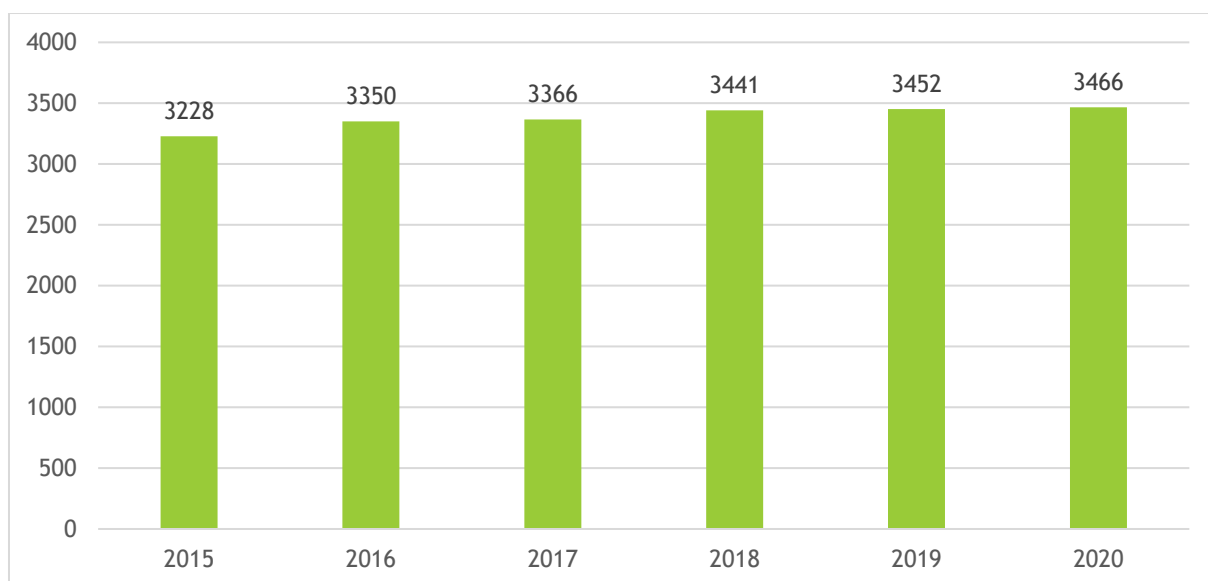

2. ábra. Elektronikus katalógussal (OPAC) rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok 2015–2020

3. INTERNETHASZNÁLAT LEHETŐSÉGE A KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOKON 2015–2020

Az internethasználat lehetősége a könyvtári szolgáltatási pontokon 2015 óta minden évben bővült, ám az emelkedés üteme lassú, 2015-től évente haladva 4, 1, 3, 1, majd 1 százalékos volt, ami előre vetíti a további lassulást vagy stagnálást. A 2020-ban adatlapot beküldő 3901

könyvtári szolgáltatási pont mindössze 12%-a nem biztosít internethasználati lehetőséget. Ez az arány a közkönyvtárakban 9%, a szakkönyvtárakban pedig 41%. A szakkönyvtárakba beleértendő minden nem közkönyvtári funkciót ellátó könyvtári szolgáltatási pont, így többek közt a zárt szervezetek könyvtárai, a betegkönyvtárak vagy az állam- és közigazgatási szakkönyvtárak (3. ábra).

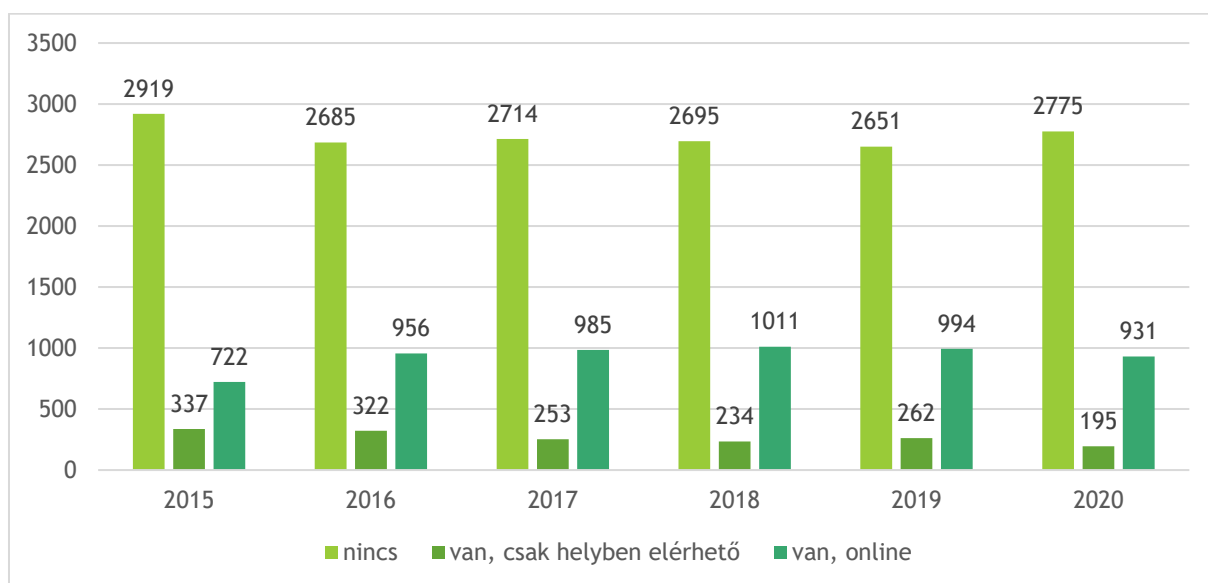

3. ábra. Internethasználat lehetősége a könyvtári szolgáltatási pontokon 2015–2020

4. SAJÁT, NYILVÁNOSAN ELÉRHETŐ DIGITALIZÁLT TARTALOM, SZAKMAI ADATBÁZIS 2015–2020

A nyilvános digitalizált tartalmakat, szakmai adatbázisokat elérhetővé tévő könyvtári szolgáltatási pontok számában kismértékű ingadozás, de inkább stagnálás figyelhető meg 2016 és 2020 között. Jelentősebb változás legutoljára 2015 és 2016 között volt

kimutatható, akkor a saját online tartalmakat, adatbázisokat elérhetővé tevő könyvtári szolgáltatási pontok száma 25 százalékkal emelkedett, azóta a számuk lényegesen nem változott, ám 2019 és 2020 között a kizárólag helybeni elérést biztosítók száma 262-ről 195-re csökkent, ez 26%-os változás. Nőtt viszont 2019 és 2020 között azon helyek száma, amelyek azt válaszolták, hogy nincs ilyen jellegű szolgáltatásuk (4. ábra).

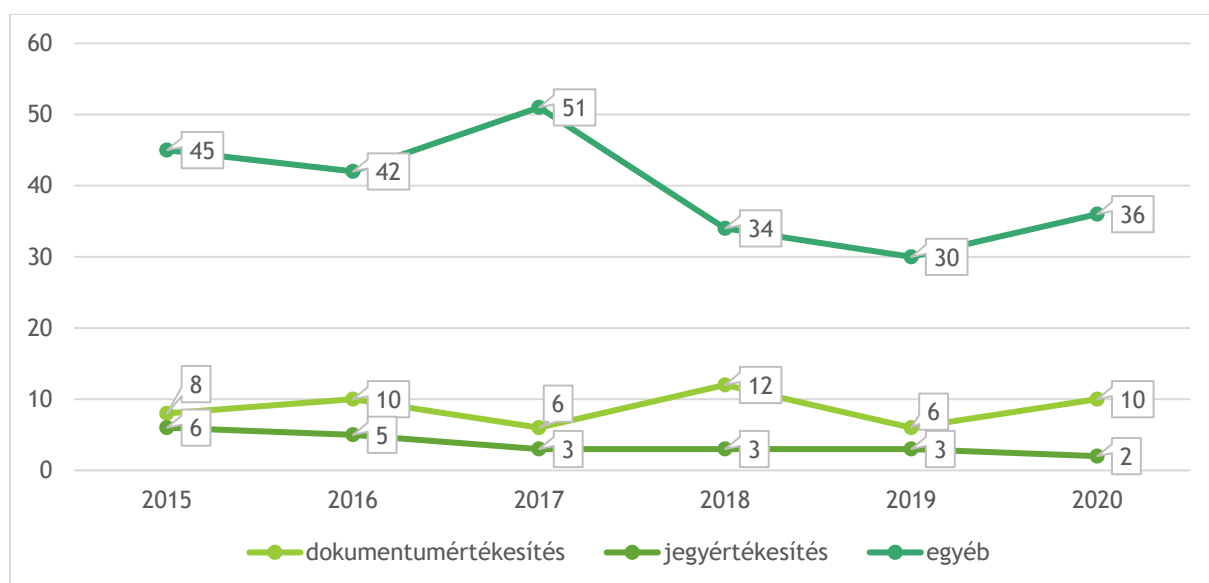

4. ábra. Saját, nyilvánosan elérhető digitalizált tartalom, szakmai adatbázis 2015–2020

5. ONLINE SZOLGÁLTATÁS- VAGY TARTALOMÉRTÉKESÍTŐ RENDSZERREL RENDELKEZŐ KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOK 2015–2020

Az online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszer nem elterjedt a könyvtári szolgáltatási pontok körében. Dokumentumértékesítő rendszert 2015 óta mindössze 8-10 könyvtári szolgáltatási pont

üzemeltet, jegyértékesítőt 2015-ben még 6, 2020-ban pedig már csak 2. Az egyéb kategóriába sorolt online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszerrel némileg többen rendelkeznek: 2015-ben 45-en, 2017-ben már 51-en. 2017 és 2018 között csökkenés, 2019 és 2020 között emelkedés következett. 2020-ban 36 könyvtári szolgáltatási pont jelezte, hogy van ilyen rendszere. 2020-ban összesen 48-an üzemeltettek valamilyen online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszert (5. ábra).

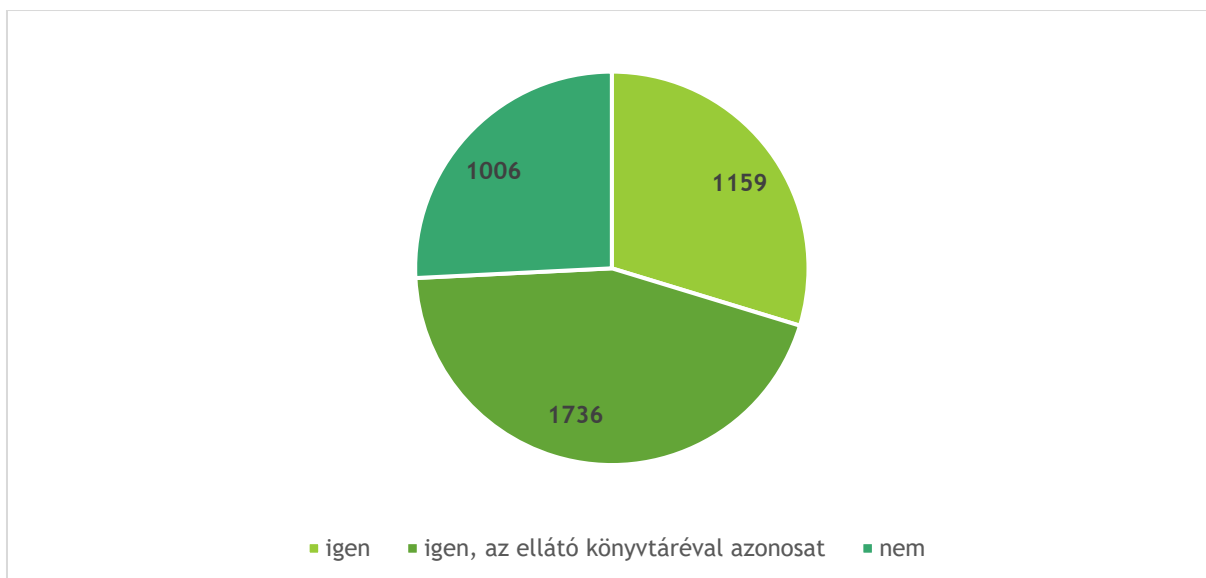

5. ábra. Online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszerrel rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok 2015–2020

6. HASZNÁLT-E A KÖNYVTÁR INTEGRÁLT KÖNYVTÁRI RENDSZERT (IKR) 2020-BAN?

A könyvtári szolgáltatási pontok több mint 74 százaléka használt valamilyen integrált

könyvtári rendszert 2020-ban, ez 2895 szolgáltatási pontot jelent. Jelentős részük, 1736 hely az ellátó könyvtárával azonos rendszert használ, ez azt jelenti, hogy sok ellátott szolgáltatóhelynek nincs saját integrált könyvtári rendszere, hanem azt az ellátó könyvtár biztosítja számára (6. ábra).

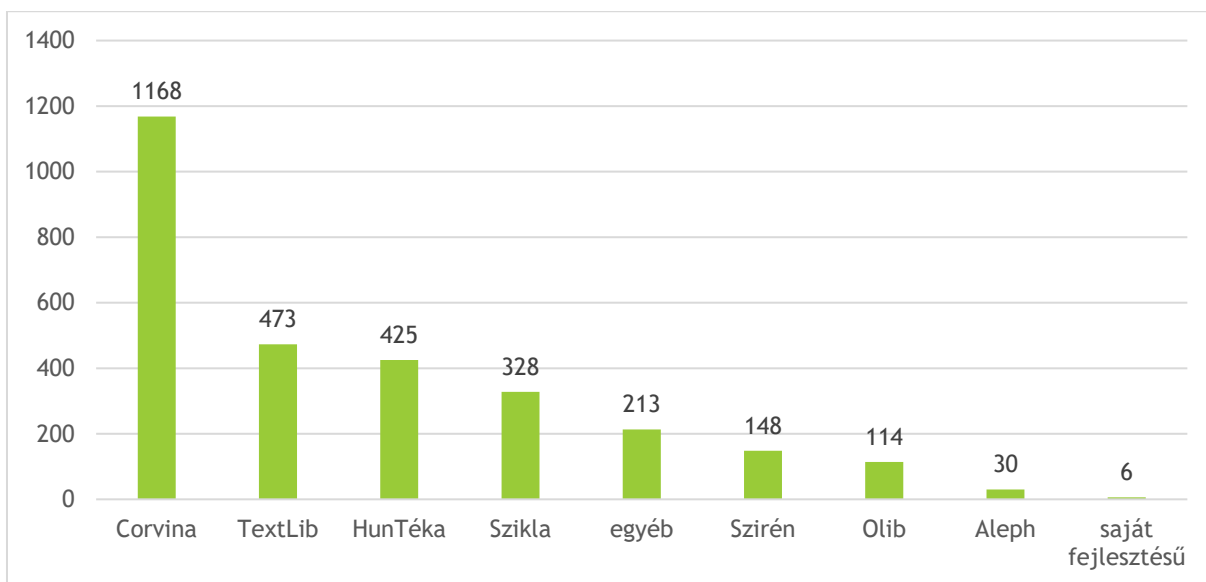

6. ábra. Használt-e a könyvtár integrált könyvtári rendszert (IKR) 2020-ban?

7. A HASZNÁLT INTEGRÁLT KÖNYVTÁRI RENDSZER TÍPUSA 2020-BAN

Az integrált könyvtári rendszert használó könyvtári szolgáltatási pontok körében messze a Corvina a legnépszerűbb rendszer, 1168-an

használgák. A második a sorban a TextLib 473 használóval, a HunTéka 425-cal, a Szikla 328-cal, a Szirén 213-cal, az Olib 114-gyel, az Aleph 30-cal. Van 213 olyan könyvtári szolgáltatási pont, amely valamilyen más, nem saját maga által fejlesztett integrált könyvtári rendszert használ, és további 6 könyvtár saját fejlesztésű rendszert alkalmaz (7. ábra).

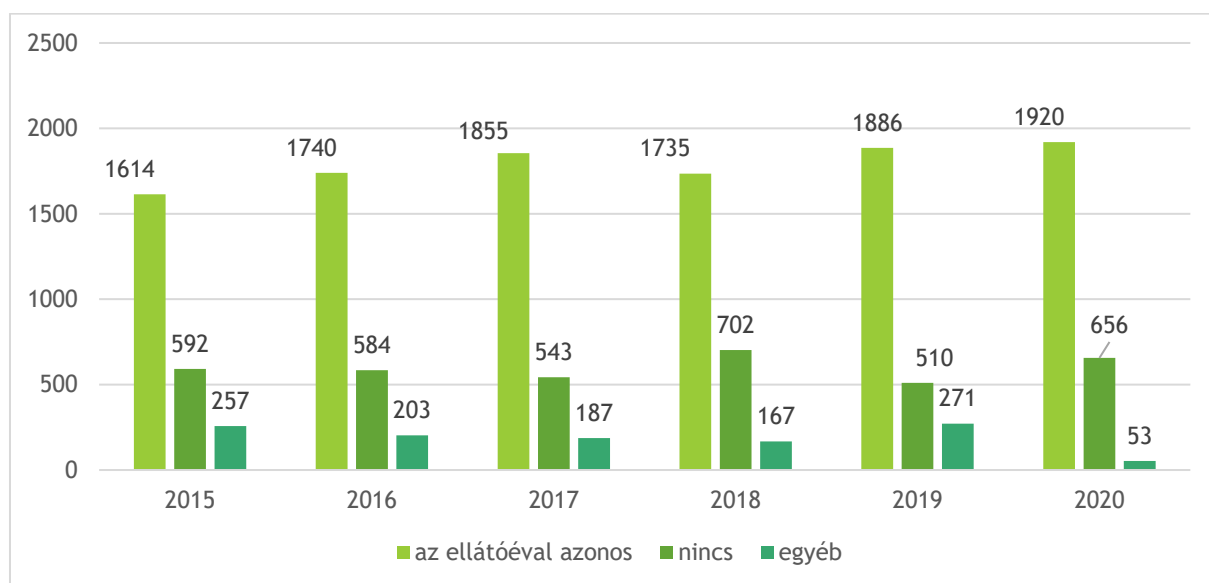

7. ábra. A használt integrált könyvtári rendszer típusa 2020-ban

8. A KSZR-SZOLGÁLTATÓHELYEKEN HASZNÁLT INTEGRÁLT KÖNYVTÁRI RENDSZER (IKR) TÍPUSA 2015 ÉS 2020 KÖZÖTT

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) keretében működő könyvtári szolgáltatási pontok valamivel több mint 75 százalékában használtak integrált könyvtári rendszert 2020-ban, ami nagyságrendileg megegyezik a 2015-ös értékkel. Az egyéb típust választók száma

viszont jelentősen csökkent, 2015-ben még 257-en választották ezt, 2020-ban már csak 53-an. Ezzel párhuzamosan nőtt azon szolgáltatási pontok száma, amelyek az ellátó könyvtárával azonos integrált könyvtári rendszert használnak, 2015 és 2020 között 16%-os volt az emelkedés. Ez utóbbi adatot az egyéb válaszok arányának csökkenésével együttesen nézve arra enged következtetni, hogy egyre kevesebb szolgáltatási ponton üzemeltetnek saját IKR-t, mivel inkább az ellátó könyvtárét veszik igénybe (8. ábra).

8. ábra. A KSZR-szolgáltatóhelyeken használt integrált könyvtári rendszer (IKR) típusa 2015 és 2020 között

KÉSZÍTETTE

Nagy Andor

OLVASÓSZERKESZTŐ

Gulyás Orsolya

FELELŐS KIADÓ

Fehér Miklós
igazgató
Könyvtári Intézet

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

keo@oszk.hu

A KÉZIRAT LEZÁRÁSA

2021. december 1.

ISSN 2786-4014

ISBN 978-963-201-660-3

KÖNYVTÁRI INTÉZET